

लोभसंगयोरत्यागेदोषमाह मृतइति दरिद्रोलुब्धचित्तःसदानायसमर्थत्वेनमृतएव तत्रदृष्टांतः मृतराष्ट्रमिव राष्ट्रप्राणभूमिपतेःसंचारस्थानंशरीरंस्वरजकंनष्टप्राणंयथातथादरिद्रोजीवन्मृतइत्यर्थः अपिमंदृष्टां तद्वयंश्रुतिप्रसिद्धमेव ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ एवंलोभादित्यामेनदानाद्यनुष्ठानेनशमादिसंपत्त्याचयुक्तस्यश्रवणादिमतोयज्ज्ञातव्यंब्रह्मात्मैक्यंतदाह कादिगिति संतोवेदप्रमाणनिष्ठाः दिक्दिशतिउपदिशतीतिदिक् उपदेष्टारइत्यर्थः आचार्यवचनात्ब्रह्मज्ञातव्यमितिभावः तथाजलंपंचम्यामाहुतावापःपुरुषवचसोभवंतीतिश्रुतेर्जलंपिंडब्रह्मांडात्मकंकार्यंतदभिमानीचेतनश्च तेनव्यष्टिसमष्टिजीवोलक्ष्यते आकाशःसर्वाणि हवाइमानिभूतान्याकाशादेवसमुत्पद्यंतआकाशोऽस्तंयंतीतिश्रुतेराकाशोव्याकृतंकारणंतदभिमानीईश्वरस्तेनोच्यते अनयोर्जलमाकाशमितिसामानाधिकरण्यादभेदउपाध्यंशप्रहाणेनउभयत्रशुद्धचिन्मात्रल क्षणया सोयंदेवदत्तइत्यत्रेवतदेतद्देशकालरूपविशेषणप्रहाणेनदेवदत्तस्वरूपमात्रलक्षणयाएतावानेवसर्वेषुवेदांतेषुज्ञातव्योर्थः ननुव्यावर्त्तकेउपाधिभेदेजायतिसतिकथमनयोरभेदःस्यादतआह गौरन्मिति ग

युधिष्ठिरउवाच मृतोदरिद्रःपुरुषोमृतराष्ट्रमराजकं ॥ मृतमश्रोत्रियंश्राद्धंमृतोयज्ञस्त्वदक्षिणः ॥ ८४ ॥ यक्षउवाच कादिक्किमुदकंप्रोक्तंकिमन्नंकिं चवैविषं ॥ श्राद्धस्यकालमाख्याहिततःपिबहरस्वच ॥ ८५ ॥ युधिष्ठिरउवाच संतोदिग्जलमाकाशंगौरन्नंप्रार्थनाविषं ॥ श्राद्धस्यब्राह्मणःकालःकथंवा यक्षमन्यसे ॥ ८६ ॥ यक्षउवाच तपःकिलक्षणंप्रोक्तंकोदमश्चप्रकीर्तितः ॥ क्षमाचकापराप्रोक्ताकाचद्गीःपरिकीर्तिता ॥ ८७ ॥ युधिष्ठिरउवाच तपः स्वधर्मवर्तित्वंमनसोदमनंदमः ॥ क्षमाद्वंद्वसहिष्णुत्वंद्गीरकार्यनिवर्तनं ॥ ८८ ॥ यक्षउवाच किंज्ञानंप्रोच्यतेराजनूकःशमश्चप्रकीर्तितः ॥ दयाचकापरा प्रोक्ताकिंचार्जवमुदाहृतं ॥ ८९ ॥ युधिष्ठिरउवाच ज्ञानंतत्त्वार्थसंबोधःशमश्चित्तप्रशांतता ॥ दयासर्वसुखैषित्वमार्जवंसमचित्तता ॥ ९० ॥ यक्ष उवाच कःशत्रुर्दुर्जयःपुंसांकश्चव्याधिरनंतकः ॥ कीदृशश्चस्मृतःसाधुरसाधुःकीदृशःस्मृतः ॥ ९१ ॥

च्छतीतिगौःइंद्रियंतद्द्रव्यंशब्दाद्यर्थजातंवा तत्अन्नंअदनीयंप्रविलापनीयंसैंधवोदकन्यायेन यथासैंधवखिल्यउदकेप्रास्तउदकमेवानुविलीयते अत्रह्येतेसर्वएकंभवंतीत्यादितिश्रुतिभ्यः उपाध्योर्मिथ्यात्वा देवरज्जूरमवत्यविलयःसुखसाध्यइत्यर्थः प्रार्थनाकामःसएवविषमिवविषंजन्ममरणहेतुत्वात् अतःकामंत्यक्तागुरूपदेशेनप्रपंचंप्रविलाप्यप्रत्यक्ब्रह्मणोरभेदसाक्षात्कुर्यादित्यर्थः ब्राह्मणोब्रह्मवित्श्राद्धस्य श्राद्धयाप्रदेयस्यकालःसमयःयदैवसत्प्राज्ञलाभस्तदैवधर्मज्ञानादिकमनुष्ठेयंशिक्षणीयंच समाप्ताससाधनाब्रह्मविद्या तथाप्यन्यान्यपिज्ञानसाधनानितल्लक्षणानिचप्रष्टुमिच्छुःपूर्णंकरंभ्रातृजीवनादिसुखंनद दात्यतोधर्मराजःपरामृशति कथंवायक्षमन्यसेइति तवमतेएतावताकृतकृत्यत्वमस्तिनास्तिवेतिप्रश्नाभिप्रायः ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ तपआद्यष्टकस्यज्ञानसाधनस्यलक्षणान्याहद्वाभ्यां तपःस्वधर्मेति ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥